

Varhain on parhain - ProVarhaiskasvatus (ProVaka)

Vesa Närhi & Hannu Savolainen

VIP-verkostopäivä;

29. 9. 2020

Käyttäytymisodotukset ja toimintaohjeet

Kunnioitus

- paikalla olijat - hiljennä puhelin ja laita se laukkuun tai taskuun
- etänä olijat – hiljennä mikrofonisi esitysten ajaksi

Vastuullisuus

- pyydä puheenvuoro käsimerkillä
- tule ajoissa tauolta

Oppijuus

- pyydä selvennystä, jos et ymmärrä
- ota kantaa ja väitä tarvittaessa vastaan

ProVaka-tiimi

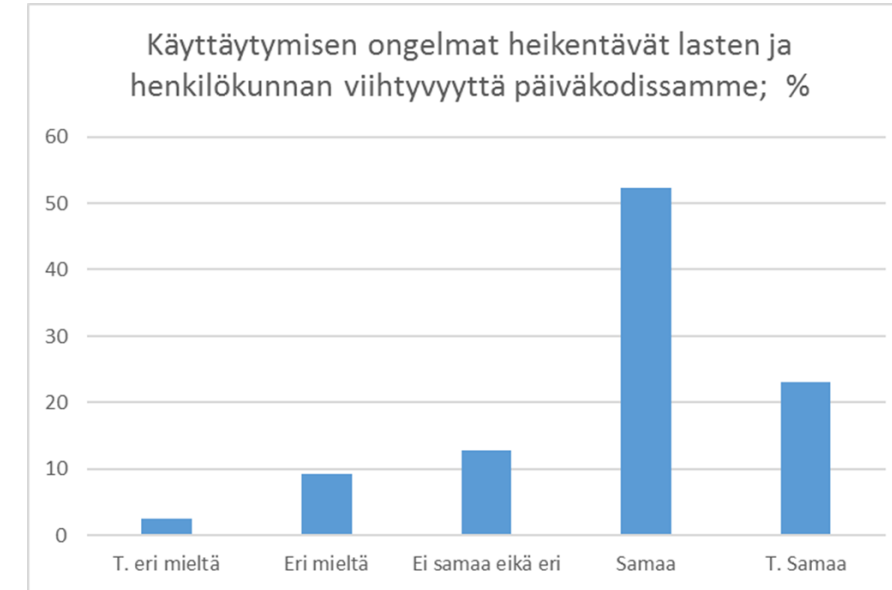
- JY; UEF; Niilo Mäki Instituutti
 - Hannu Savolainen
 - Vesa Närhi
 - Pirjo Savolainen
 - Anne Karhu
 - Noora Heiskanen
 - Riikka Malinen
 - Varkaus, Lappeenranta, Kontiolahti

ProVarhaiskasvatus - yleistä

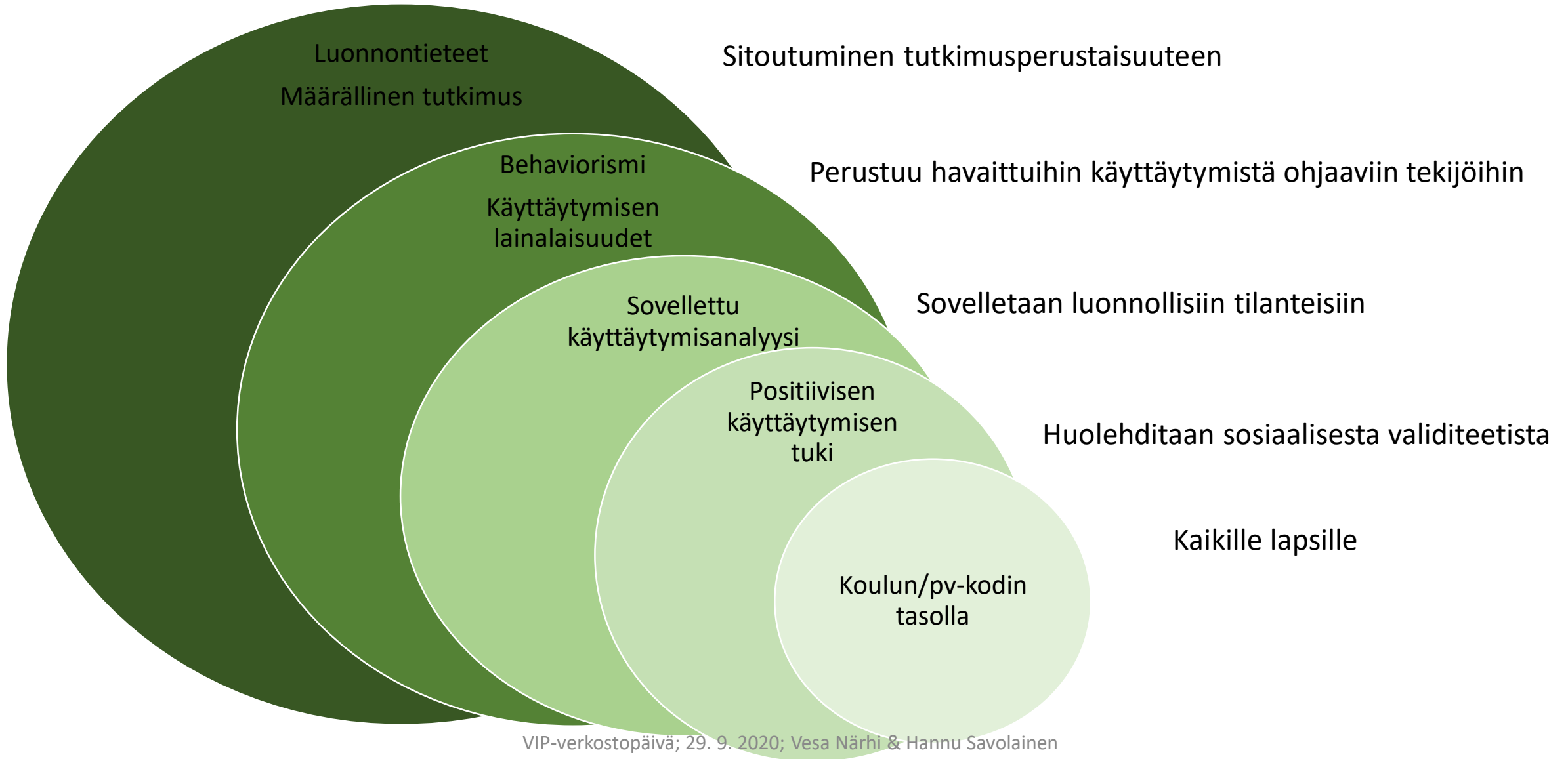
- fokus sosiaalisen käyttäytymisen opettamisessa ja tukemisessa
- sosiaalisen käyttäytymisen perusta rakennetaan lapsen luonnollisissa toimintaympäristöissä
- sosiaalisen käyttäytymisen taitojen perusta rakentuu ennen kouluikää – varhaiskasvatusikäen kannattaa panostaa
- käyttäytymisen tukemisen perusta rakennetaan tavoilla, joilla käyttäytymistä opetetaan kaikille lapsille – yleinen tuki
- käyttäytymisen opettaminen tapahtuu jokapäiväisissä vuorovaikutustilanteissa – pv-kodin yhteiset toimintatavat keskeisiä

Miksi ProVaka?

- käyttäytymisen ongelmat on toistuva, koettu vaikeus pv-kodeissa
 - kouluista paljonkin tutkimusta, mm.
 - keskeinen opettajien työstä tulevan kuormittumisen lähde
 - käyttäytymisen ongelmat koulussa ovat yhteydessä oppilaiden kouluviihtyvyyteen
 - perusteltua olettaa, että havainnot pätevät myös pv-kodeissa
- kuntien toive
 - aiemman ProKoulu-yhteistyön jatkoksi kunnat toivoivat kehitystyötä pv-koteihin
- sosiaalisen käyttäytymisen tukeminen epäsystemaattista suomalaisissa pv-kodeissa
 - OPH:n selvitys, Määttä ym. (2017)

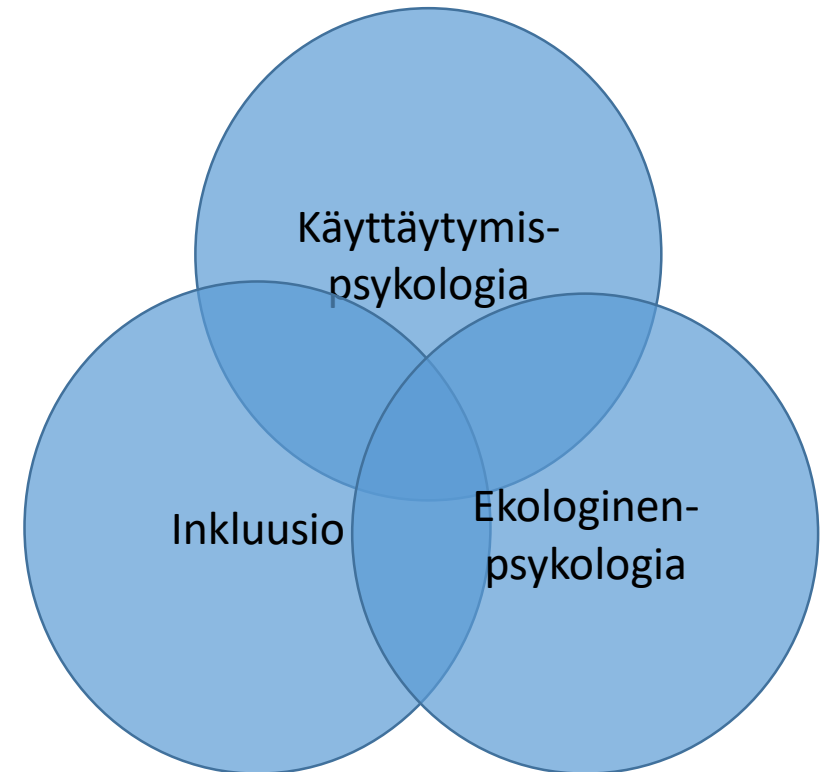

SWPBIS:n käsitteellinen perusta (Sugai, 2019)

Teoreettinen ja ajatuksellinen tausta

- käyttäytymispsykologia
 - sosiaalinen käyttäytyminen on opittavaa ja opetettavaa, niin kuin muukin käyttäytyminen
 - opetetaan näyttöön perustuvin keinoin
- ekologinen psykologia
 - ihminen käyttäytyy aina ympäristössä
 - rakennetaan pv-kotiyhteisöstä ympäristö, joka kokonaisuutena tukee arvostettua sosiaalista käyttäytymistä
- inkluusio
 - rakennetaan pv-kodista paikka, joka mahdollisimman hyvin tukee erilaisten lasten sosiaalista käyttäytymistä

ProVaka etenee; yleinen tuki

1. Rakenteet

- sitoutuminen
 - henkilökunta yhdessä
 - pv-kodin johtaja
 - hallinto
- henkilökunnan koulutus perusteista
 - vaatii yhteistä sitoutumista toimintakulttuurin kehittämiseen
- tiimin perustaminen; tiimi vie työtä eteenpäin
 - mietintä sopivasta koostumuksesta
 - mahdollisuudet tehdä työtä
- ohjaus tiimille
 - teoreettisen perustan kirkkaus
 - toiminnan johdonmukaisuus
 - tuki ja ohjaus

ProVaka etenee; yleinen tuki

2. Käyttäytymisodotukset

- käyttäytymisodotukset ovat yhdessä sovittuja ”suuria sanoja” – tavoitteita joihin pyritään
- koko yhteisön sitoutuminen
 - henkilökunta
 - vanhemmat
 - lapset
- tehdään yhdessä – kaikki mukana
- tavoite
 - 2-3 käyttäytymisodotusta, jotka on yhdessä sovittu, kaikkien tiedossa ja joihin kaikki sitoutuvat
- tyypillisesti esim. ”toisten kunnioittaminen”, ”vastuullisuus” jne.
- ”arvoperusta”; ”kasvatustavoitteet”
- eivät vielä opeta lapsille käyttäytymistä

ProVaka etenee; yleinen tuki

3. Toimintaohjeet

- perustuvat käyttäytymisodotuksiin
- ”koska toisten kunnioittaminen on tärkeää, tee näin”; pv-kodin eri tilanteissa
- konkreettisia käyttäytymisiä
 - opetetaan lapsille – ”opeta, älä oletta”
- tilanne kerrallaan, pikkuhiljaa
- pidetään elävinä
 - muistutetaan
 - opetetaan uudelleen
 - malliopetetaan jatkuvasti
- käytännössä näistä muodostuu pv-kodin ”käyttäytymismatriisi”

ProVaka etenee; yleinen tuki

4. Käyttäytymiseen kohdennettu positiivinen palaute

- kehu on kaiken perusta
 - ”hienoa, kun pesit kätesi”
 - ”upeaa kävelyä”
 - ”kiitos kun olitte ajoissa”
- kehun vahventaminen muistukkeilla
 - muistuke – konkreettinen merkki kehusta
 - vahventaa kehua – lapsille ei ole muuta
 - muistuttavat aikuisia kehumisesta!
- muistukkeille arvo ryhmäkohtaisella palautejärjestelmällä
 - ”kun onnistumisia on sovittu määrä, tehdään yhdessä jotain kivaa”
- tämä kokonaisuus vaatii harjoittelua
 - ensin aikuisten kesken, sitten lasten kanssa

ProVaka etenee; yleinen tuki

5. Yhteiset tavat puuttua ei-toivottuun käyttäytymiseen

- lähtökohta – kaikki aikuiset puuttuvat
- aikuiset sopivat
 - mitkä käyttäytymiset hoitaa tilanteessa läsnä oleva aikuinen
 - mitkä käyttäytymiset viedään suuremmalle porukalle

Kun yleinen tuki on rakennettu pv-kodissa

- on yhteisesti sovitut käyttäytymisodotukset, kasvatustavoitteet,
- jotka ovat opetettavien sosiaalisten käyttäytymisten perustana.
- Niiden mukaista käyttäytymistä opetetaan lapsille ja
- tuetaan muistuttamalla ja jatkuvalla opettamisella, muistaen malliopettamisen, sekä
- niiden mukainen käyttäytyminen huomioidaan kehuilla, joita vahvennetaan muistukkeilla ja palautejärjestelmällä.
- Aikuisilla on yhdessä sovitut ja yhdenmukaiset tavat puuttua ei-toivottuun käyttäytymiseen

Provarhaiskasvatus (ProVaka); takana

- ProKoulu-tutkimushankkeen ja sen jälkeisen koulujen kanssa tehdyn käytännön työn kokemukset
- pilottihankkeena (koulutuksena) tehty sovellus varhaiskasvatukseen
 - n. 20 pv-kotia
 - 1,5 vuotta
 - 6 koulutuspäivää; pv-kodin johtaja + 2-3 tiimin jäsentä
 - 7 ohjaukseen käyntiä päiväkodeille; tiimien työn tukeminen
 - fokusessa yleinen tuki
- tutkimushankkeena tehty hyvin lyhyt, ProVakan aloitusvaiheeseen tähtäävä hanke
 - 10 vkoa
 - tiimin perustaminen
 - yhteen pv-kodin tilanteeseen fokusointi
 - tulosten analysointi kesken, alustavasti hyväksyttävyyden erinomainen; lyhyellä fokusoidulla toiminnalla päästään hyvin alkuun

Pilottihanke, havainnot

(Karhu, Heiskanen & Närhi, arvioitavana)

- ei tutkimusasetelmaa
- kyselimme henkilökunnalta asioita
 - tiedot palautettiin päiväkodille, tiimin käyttöön
- Lasten käyttäytyminen aikuisten näkemänä
 - ”kuinka ongelmallista lasten käyttäytyminen on ... pv-kodin eri tilanteet”
 - yli päiväkotien ja tilanteiden lasten käyttäytyminen oli parantunut suhteessa alkumittaukseen
 - tulos on hyvä
 - mutta siihen pitää suhtautua varauksella

Pilottihanke, havainnot

(Karhu, Heiskanen & Närhi, arvioitavana)

- toteutuksen fideliteetti
 - hyvällä tasolla
 - vaihtelua pv-kotien välillä
 - heikoin ei-toivottuun käyttäytymiseen puuttumisessa – tähän emme rohkaisseet menemään ennen kuin opettaminen ja positiivisen palautteen käyttö on kunnossa

Pilottihanke, havainnot

(Karhu, Heiskanen & Närhi, arvioitavana)

- sosiaalinen validiteetti;
ennen aloitusta
 - tarve on – käyttäytymisen ongelmat haittaavat viihtyvyyttä
 - pv-kotihenkilökunnan halu sitoutua ProVaka-toiminnan keskeisiin periaatteisiin on hyvä

Pilottihanke, havainnot

(Karhu, Heiskanen & Närhi, arvioitavana)

- sosiaalinen validiteetti; 1,5 v:n jälkeen
 - vaikutukset näkyneet lasten käyttäytymisessä
 - ollut vaivan arvoista

Havainnot ProVaka:sta tässä vaiheessa

- tulokset ovat hyvin rohkaisevia – kannustavat jatkamaan
- ProVaka-päiväkodin rakentaminen
 - on mahdollista
 - edellyttää
 - systemaattista työtä ja panostusta
 - rakenteet
 - pysyvä tiimi(t)
 - johdon sitoutuminen
 - pysyvä ylläpito (mm. suunnitelmallinen henkilökunnan koulutus)
 - ulkoinen tuki (ohjaus; teoreettisen perustan kirkkaus)
 - henkilökunnan sitoutuminen

Kun yleinen tuki on rakennettu pv-kodissa

- on perusteltua olettaa, että verrattuna aikaisempaan
 - pv-kodissa on vähemmän käyttäytymisen ongelmia
 - pv-kodissa on vähemmän lapsia, jotka tarvitsevat yksilöllistä tukea
- on aika suunnitella hyviä, näyttöön perustuvia tuen tapoja lapsille, jotka vahvempaa tukea tarvitsevat
 - varmasti pv-kodissa (kuten kouluissakin) on mahdollista tukea vahvempaa tukea tarvitsevia lapsia (ks. Anne Karhun väitöskirja, 2019)
 - Tämä yhden alkavan väitöstyön aiheena (Tiihonen ym.)
 - Tärkeää luoda yhteydet joustavasti tehostuvaan tukeen, ml. vaativan erityisen tuen verkostot, jolloin on kysymys eri tahojen yhteistyöstä ja työn muodoista
 - Psykologipalvelut
 - Sosiaalitoimi laajemmin
 - Terveystoimi, erikoissairaanhoido jne.

Miltä ProVaka –päiväkoti näyttää?

- **päiväkotiyhteisön jäsenet** ovat sitoutuneita yhteisiin käyttäytymisodotuksiin – sosiaalisiin taitoihin, joita siellä opetetaan
- päiväkodin aikuiset, kaikille lapsille
 - opettavat lapsille yhdessä sovittua sosiaalista käyttäytymistä harjoittelemalla ja omalla esimerkillään
 - ohjaavat ensisijaisesti positiivisen puuttuen, käyttäytymiseen kohdentuvan kehun, avulla
 - vahventavat kehua muistukkeilla konkreeteilla merkeillä
 - osoittavat onnistumisen tärkeyden ja arvon järjestämällä sovitus mukavaa tekemistä – palautejärjestelmällä
 - puuttuvat ei-toivottuun käyttäytymiseen yhdenmukaisesti ja yhdessä sovituilla tavoilla
- vahvempaa käyttäytymisen tukea tarvitseville lapsille
 - käyttävät vakiintuneesti näyttöön perustuvia tuen menetelmiä
 - osaavat vahventaa yksilöllistä tukea tarvittaessa
 - on olemassa toimivat yhteistyön ja yhteisen suunnittelun rakenteet sosiaali- ja terveystoimen kanssa myös vaativassa erityisessä tuessa.

yleinen tuki, perusta